

{ koaderno } Amaia Nausia Pimoulier

Korruptzioaren aitzindariak

Espainiako gertuko historiaren DNAn korruptzioa barneratuta dagoela esateko azken hamarkadetako hemeroteka gainetik irakurtzea nahikoa litzateke. Izaera, diote batzuek, gizarte oso baten gaitz endemikoa, beste batzuek. Korruptzioa modu askotan defini daiteke; Transparency International erakundearen arabera «botere publikoaren erabilpena zilegi ez diren onurak lortzeko» egiten denean korruptzioa ematen da; Robert Klitgaard pentsalari estatubatuarraren arabera, berriz, «korruptzioa existitzen da pertsona batek, modu bidegabean, bere interes pertsonalak besteen interesen gainetik jartzen dituenean». Pertsonalki, lehenengoak kezkatzen nau batez ere.

Publikoaren hutsaltzearen analisisian indarra jarritz gero, Espainiako historia korruptzioz beteta dagoela esan dezakegu. Horretan Austriako Etxekoak izan ziren maisuak. Izan ere, XVI. mendean, Habsburgoen monarkia jaioberriak bere kutxa hornitzeko laster jarri zuen martxan mesedeak saltzeko ohitura nobleziako kideen artean. Jokabide horren adierazgarririk onena Francisco Gomez de Sandoval y Rojas, Lermako I. dukea, izan zen. Felipe III.aren erregealdian dukeak eskuratu zuen boterea ia absolutua izan zen. Klitgaarden korruptzioaren deskribapena jarraituz, Lermako dukeak bere interes pertsonal eta ekonomikoen arabera hartzen zituen estatu mailako erabakiak. Bere erabakien artean, Espainiako hiriburutza Madrildik Valladolidera pasatzea Pisuegako hirian ehunka etxe erosi ondoren. Beraz, Madrilgo noblezia Valladolidera iritsi zenean dukearen esku zeuden hiriko eraikin gehienak. Espekulazio urbanistikoaren lehen maisuaren aurrean gaude.

Dirutza egin zuen Lermak eta, ase ez zegoenez, jokaldia errepikatu zuen; nobleziak Madrilén utzitako etxeak merke erosi zituen eta berriro ere hiriburutza Madrilera eraman zuen. Nobleziak, nazkatuta, bere kontrako auzia jarri zuen martxan eta, berriro ere, Lermak aurrerakoia izan zela esan dezakegu. Forupeko figuraren aurrekaria asmatu zuen; justizia zibiletik ihes egiteko kardinalaren izendapena lortu zuen, eta, horrekin, Elizaren babesa. Mario Conde, Javier de la Rosa,

Luis Roldan, Granados, Rato, Barcenasen edo Urdangarinen aitzindari ona.

Iturriak arakatuz eta historialarien lanak irakurritz korruptzioa garai historiko guztietan eta lurralde guztietan aurki dezakegula zin dagizuet. Erraza da nire ustez esatea Espainiako izaeran datzala, edo beraien nortasunaren arazo bat dela. Horrek arazotik aldentzen gaitu, lasai uzten gaitu. Kontua da azken urteotan gertu ikusi dugula korruptzioaren funtzionamendua nolakoa den: Nafarroako Kutxa, dietak, eta abar. Baten batek esanen luke kanpotik inportatutako ohitura berria dela, azken urteotako kontua. Tamalez herri honetan baditugu ere gure aitzindariak. Jacques de Licras frantses jatorriko abokatua Nafarroako prokuradorea izan zen 1340tik 1345era bitartean eta botere handia eskuratu zuen erresumen. Erregearen konfiantza osoa izan zuen arren, bere gehiegikeriekin nekatuta Nafarroako herri ezberdinetan

Lermako dukeak Espainiako hiriburutza Madrildik Valladolidera pasatu zuen, bertan ehunka etxe erosi ondoren. Madrilgo noblezia Valladolidera iristean, dukearen esku zeuden hiriko eraikin gehienak

tik hamar salaketa publiko iritsi ziren Erregearen auzitegiara. Karguen artean, sobornatzea, mesede erosketa, testigantza faltsuak ematea edo fabore sexualak jasotzea. Laburbilduz, jarrera anker eta krudelak leporatzen zizkioten. Baina Licrasek azken boladan bankariak jasotzen ari diren bi urteko kartzela zigorra baino zertxobait gehiago jaso zuen; heriotza zigorra, hain zuzen ere.

Zein da beraz arazoa? Herrialde baten izaera? Gutxi bartzuen jokabide zikina? Edota mendeetan zehar inposatu den eredu soziopolitiko oso baten gaixotasunaren seinale da? Marxek esaten zuen produkzioaren oinarrian bertan kokatu behar dugula korruptzioaren sorrera. Jabetzaren sentimendua horren indartsua den gizarte honetan, etekin ekonomikoa lortzea helburu nagusi edo ia bakarra bihurtu den gizarte honetan, interes publikoarentzat lekurik ez dagoela dirudi. •

«Independentziak prezio batzuk ditu; euskalduna ‘desagertzea’, horietako bat»

Astez aste ari gara txoko honetan “Independentzia helburu” liburuak barnebiltzen dituen edukiak xehatzen. Euskal askapen mugimenduaren inguruan hitz egin zuen aurrena Andoni Olariagak, abertzaletasunetik independentismora urratsa emateko gonbita luzatu zuen ondoren Unai Apaolazak, eta antzeko bidetik garmatza ale honetako protagonistak ere: Imanol Galfarsoro (Aretxabaleta, 1960).

“Estatu gabeko naziotik, naziorik gabeko estatura” goiburuarekin bataiatu du liburuko bere saiakera. Hiru ataletan bantzen du saiakera Galfarsorok: euskaltzaletasuna definitzeko modu “kulturalistari” egiten dio aurrenez kritika, Nafarroako Erresumaren aldeko “prediku historizistari” egiten dio bigarrenik azpimarra eta independentziaren aldeko “sakralizazio prepolitikoaz” ohartarazten gaitu azkenik.

Independentziaren inguruko saiakera bat, zergatik kultura, historia eta politika bezalako hiru arlotan banatu?

Batetik, saioa ordenatzeko eta egituratzeko banaketa egokia iruditu zitzaidan, eta, bestetik, nire idazlanetan oro har jorratzen diren gaiak dira kultura, historia eta politika, betiere kultur ikasketa eta giza zientzietatik abiatuta. Bestalde, eta historia-zalea ez izanik ere, gustuko dut historizismoaren akatsak azalaraztea, hori baita teoria kritikoaren egin beharretako bat. Saiakeraren antolaketa horren bidez saiatzen naiz egoeraren panoramika orokor bat ematen; horretarako, Euskal Herrian aurreikusten dudan estatu europarraren nire ideia orokorra eskaintzen dut, erabat espekulatiboa dena. Baina ororen gainetik uste dut intelektual publiko baten eginbeharra dela eztabai-

IMANOL GOLFARSORO

IRAKASLEA ETA IKERTZAILEA

«Subordinazioaren kontra» liburuaren idazlea da Imanol Galfarsoro (Aretxabaleta, 1960). Era berean, «IJZS» aldizkariaren editore orokorra eta Lapiko Kritikoa atariaren sustatzailea da.

Aimar Etxeberria Korta

da publikoan parte hartu eta arazoak sortzea, inertziak astintzea. Eta uste dut saiakera honekin lortu dudala; hala adierazten dute liburuaren argitalpenaren ondotik sortu diren hainbat erreakziok.

Zorrotz diozu: «Independentismo historizista estuak eta euskal kultura ez-politikoak independentzia, hurbildu baino, urrundu egiten dute». Zergatik?

Independentismo historizistaren inguruan uste dut liburuan ekarpena egin dugun laurok iritzi antzekoa dugula; agian hobekien Andoni Olariagak islatzen du, esaten duenean behin lapurtu eta ondoren jan zuten ogitar-teko hori berriz ere berreskuratzerik ez dagoela. Hori hala, Nafarroako Erresuma berreskuratzearen aldeko aldarrikapena ibilbide politiko motzeko posizioa iruditzen zait. Ez nabil esaten historia ez denik beste alor bat borroka intelektual eta ideologikorako; bestela ohartzea besterik ez dago eskuin kontserbadoreak “Nafarroa” hitzaren esanahia bere parametro ideologiko espainiazalean finkatzeko erabiltzen dituen grina eta baliabideak. Esaten nabilena da, gaur egun, modernitate aurreko Nafarroako Erresuma galduaren eredu eta egitura instituzionala estatu independente europar garaikide baten “benetako” aurrekari politiko gisa aldarrikatzek oso indar sinboliko eskasa duela. Beste modu batera esanda, posizio horrek (foralismoa, nazio forala eta antzekoak barne) ezer gutxi eranstean dio gure imajinario politiko orokorraren dimentsio garaikide, aurrerakoi eta demokratikoari. Historiaren zentzua, zer esanik ez, borrokatu egin behar da eremu intelektualean eta akademikoan. Azterketa –eta hausnarketa– espazio hori ezin da hutsik utzi, baina uste dut badaudela beste modu batzuk gure historiaz modu eraginkorrago eta, batez ere, atseginago batean baliatzeko. Zentzu horretan, irribarre konplizea aterra zitzaidan Joseba Sarriondiak adierazi zuenean oinaztar eta ganboatarren afera euskal zi-

nemarentzako gai aproposa zela; liburuan nik ere esaten dut modernitate aurreko euskal ondare mitikoak film, telesail eta turistentzat zelai-antzerkiak egiteko balio duela, ez borondateen metaketan oinarritu behar den etorkizunaren ildo politikoa modu nostalgikoan baldintzatzeko edo marrazteko. Laburtuz, Nafarroaren iraganeko izaerari buruz ematen den eztabaida, modu berean, etorkizunaren inguruko ere bada. Testuinguru horretan ez dago iraganari buruzko eztabaida ekiditerik. Kontua da iraganeko Nafarroako Erresumaren aldarrikapenak etorkizuneko independentziaren aldeko proiektuari ez diola balio erantsi handirik eskaintzen; are gutxiago bere horretan, besterik ez balego bezala, aurkezten denean.

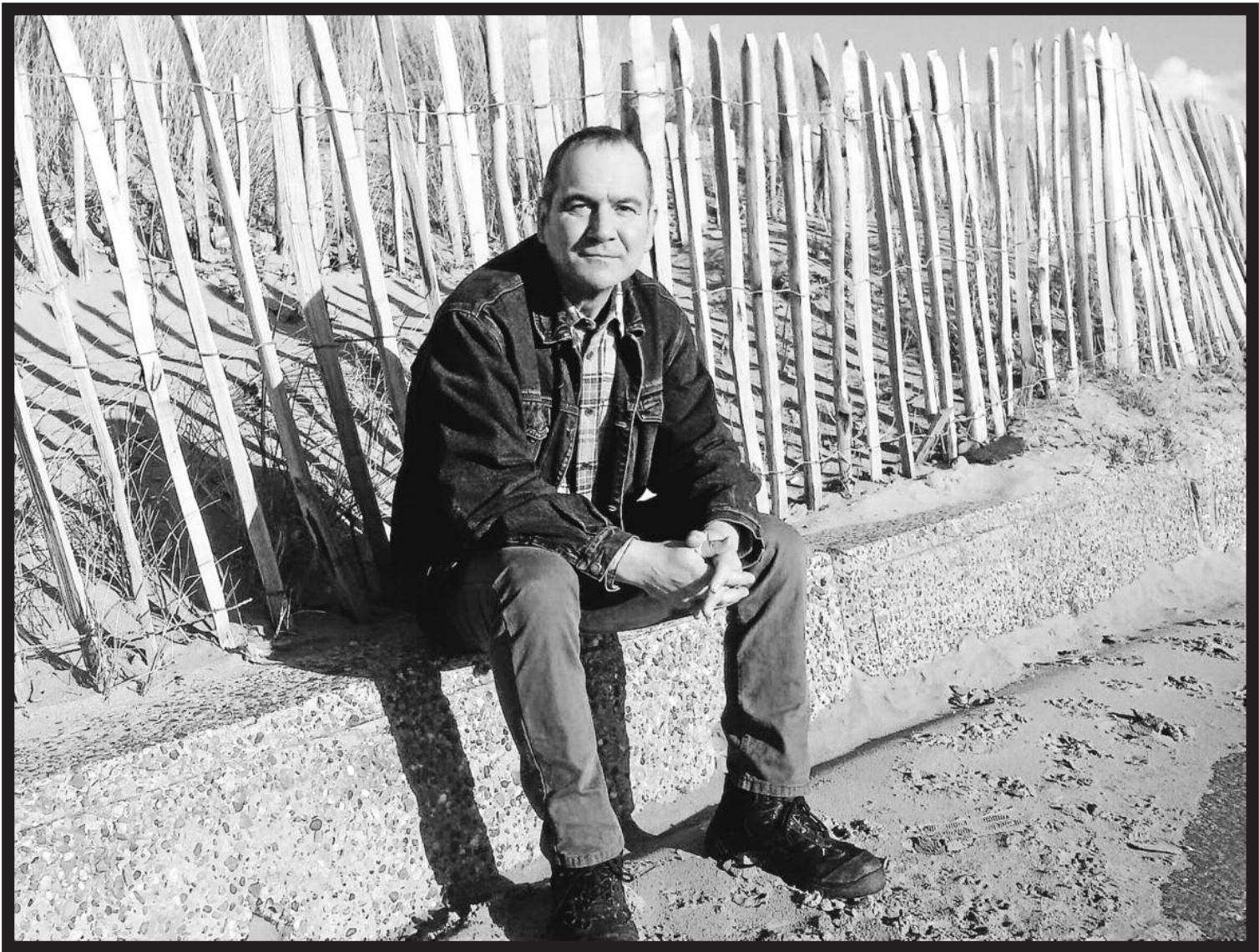
Bestalde, eta kultura ez-politikoari dagokionez, arazoak ditut euskalduntasunaren inguruko “tribulazio” primordialistekin (hizkuntza berezitasunaren goraipamenean oinarritzen direnak), oraindik dominanteak direlako euskal munduko hainbat zirkulu intelektualetan. Berriki Gorka Bereziartuak kritika bat luzatu du nire planteamendua estatikoa dela adieraziz. Egia da adibidetzat hartzen dudan momentu hipotetiko horretan ez dagoela prozesurik; azken finean proposatzen dudan ariketa guztia “*what if*” izateaz gain “*as if*” pentsatzeko gonbidapena da. Egia den bezala momentu hipotetiko hori “ezinezkoa” dela etorkizunean, Joseba Gabilondok argitzen duen bezala nire proposamenean garatzen diren “normaltasun” eta “unibertsaltasun”-aren aldeko (i)deiak Mendebaldeko estatu handien pribilegioa izan direlako soilik. Eskema horretan euskaldunok beti izango gara “barbaro”.

Hain zuzen hor ikusten dut arazo nagusia. Gure partikularitasunaren desira politikoak berezitasunaren diskurtsoan oinarritzen jarraitu behar dugu? Eta, zentzu horretan, indar zein jarraera atzerakoiei utzi behar diegu unibertsaltasunaren diskurtsoaz jabetzeko eta gozatzeko monopolioa? Hor botatzen dut nire desafioa: iruditzen zait indepen-

dentziaren aldeko mugimenduan bertan euskal berezitasunaren diskurtsoak larregiko pisua duela gaur-gaurkoz, eta, ondorioz, zama izugarria bihurtzen dela independentziaren bidean diskurtso demokratikoaren unibertsaltasuna garatzeko.

«Herri euskalduna» terminoari ere egiten diozu azpimarra. Termino ahula dela diozu. Zergatik?

Batetik, “herri euskalduna” ezin delako mugimendu politiko gisa antolatu; “herri euskalduna” mugimendu politiko eta abar askotan zatikatuta dago. Bestetik, Joxe Manuel Odriozolak kategoria hori aurkeztean “herri euskalduna” bere horretan antzematen duelako eta ez duelako beste ezerekin artikulatzen. Odriozolaren etnozidioaren teoriak akats bat du: etnizitatearen osagai bakarra hizkuntza da; hizkuntza hiltzean, beraz, herria ere hiltzen da. Noski, teoria horren oinarrian Euskal Herrian hitz egiten diren hizkuntzen arteko dominazio/subordinazio harremanak daude. Baina iruditzen zait Odriozolaren azterketa kolonialismoaren aurkako borroka-
ren erretorika klasikoan oinarritzen dela soilik, guztia “kolono vs kolonizatu” binomioaren pean kokatuz. Talka horretatik sortzen diren emaitzak globalizazioaren kultura transnazionalaren testuinguruan kokatu behar dira, oraintxe gutxi arte hainbeste aipatzen ziren modernitate likidoak eta mestizajearen kulturak barne. Horrek ez du esan nahi testuinguru berriak kultura gutxituen eta nagusien arteko dominazio/subordinazio harremanak gainditu egin dituenik, baina ezin da ukatu harreman horiek konplikatu egin direnik. Hori hizkuntzen arteko harremanen alor zehatzera eramanez, horregatik diot euskarduna naizela, baina harrotasunik gabe, eta berdin diot lotsarik gabe, Euskal Herrian hitz egiten diren beste hizkuntzak ere nireak direla. Adierazpen horrek ez ditu ukatzen hizkuntzen arteko botere harremanak, are gutxiago ditu hala nolako kultura aniztasunaren diskurtso epelak be-

Argazkiak: GAUR8

«Independentziaren aldeko mugimenduan larregiko pisua dauka euskal berezitasunaren aldeko diskurtsoak; zama bilakatzen da diskurtso demokratikoaren unibertsaltasuna garatzeko»

sarkatzen. Bakarrik adierazten du borroka hori artikulatzeko “gu kolonizatuak vs zuek kolonizatzaileak” oposizioa oso motz geratzen dela. Borroka hori, izan ere, norberaren identitatearen barruan ematen baita halaber, eta horregatik kentzen ditut harrotasuna eta lotsa “euskal fauna/euskaraduna” izatearen ekuaziotik.

«Tribugintza»-tik «estatugintza»-ra igarotzeko urratsa proposatzen duzu. Zertan oinarrituko litzateke, bada, aldaketa hori? Hori litzateke «euskalduna» desagertzea?

“Estatugintza ez da tribugintza” leloa arestiko kritika postkolonialaren testuinguruan kokatzen da. Behin kritika hori egin da, Europaren legatu erradikala, askatzailea eta eraldatzailea berreskuratzea proposatzen dut. Horregatik diot ezberdintasun kulturala azpimarratzetik berdintasun politikoa aldarrikatze-

ra igaro behar dugula. Bestela esanda: independentzia lortzeko diskurtso demokratikoaren unibertsaltasuna behar-beharrezkoa da.

“Euskaldunak desagertu egin behar du” adierazpena, berriz, estatugintzaren zereginarekin dago lotuta. Estatu garaikidearen zeregina hiritarren segurtasuna eta ongizatea garatzea da. Euskal Herrian estatu independente baten jabetzarekin batera, orain arte kulturalki (edota etnikoki) definitu izan den euskalduna *de facto* desagertzen da. Zentzu horretan diot etorkizuneko Euskal Herriko estatuan identitate kulturala zehaztu gabe garatu beharko litzatekeela. Estatuaz ari naiz, ez gizarteaz edo merkatuaz. Estatu baliagarria izango da soilik arraza, erlijio edo kulturazko identitate osagaiekin betetzen ez bada; hots, aldarrikatzen dugun estatuaren azken asmoa denontzat babestuta dagoen berdintasun politikoa izan beha-

rrean herri edo nazio bakar baten diferentzia kulturala babestea baldin bada, desastrerako errezeta emanda dago. Bestela esanda: diferentzia kulturean zilegitutako estatua irudikatzeak “tribugintzatik” du gehiago “estatugintzatik” baino.

Eta euskalduna «desagertze» hori, nola egiten da?

Hori nola egiten den baino, gehiago interesatzen zait hori gertatzearen ondorioei erreparatzea. Britainia Handiko adibidea erabiliko dut azalpena emateko. Britainia Handian ez dago ingelesik, Britainia Handiko kultura aniztasunaren kasuan ez dago “gutxiengo etniko” anglosaxoi edo ingelesik afrikar-karibetarrerekin; musulmanekin; gay, lesbiana eta transexualekin; edo eskoziar, galestar eta irlandarrekin lehian britainiarra nor den erabakitzeke. Aldiz, “ingelestasun-
an” ezkututzen den partikularrak berak betetzen du funtzio

hegemonikoa, britainiar instituzio “neutralen” bitartez (Estatua, BBC bezalako komunikabideak, *establishment* kulturala...). Bestela esanda, ekuazio britainiarren substratu edo dimentsio “etniko” anglosaxoi partikularra “desagertuta” dago eta zeinu politiko “ez-markatu” bezala funtzionatzen du: adierazle hutsa da, “diferentzia” (etnizitatea) neurtzeko norma edo unibertsaltasunaren lekune hutsa, zeina “ingelestasunaren” eduki partikular betiere “ez-markatuak” bete edo okupatzen dituen. Modu horretan, unibertsaltasunaren posizio “hutsa” eduki partikular batez beteta dago (ingelestasuna), baina ez modu esplizituan.

Egia da azaldu berri dudan egoerak iraganeko egoera bat gehiago deskribatzen duela gaurkoa baino. Izan ere, “identitate ingelesa” bermatzeko deiak eta aldarrikapenak nagusitzen ari dira egun, nola barne (Eskozia) hala kanpo (migralaria) mehatxutzat hartzen diren elementuen eraginez. Dena dela, uste dut emandako adibidea adierazgarria dela. Alde batetik, mehatxuak berarekin erresistentzia eta afirmazioa dakarrela erakusten du, eta, bestetik, nire galdera errazten du: zer nahi dugu, betiko singularitasun subordinatua ala imajina dezakegu esan gabe doan identitate “ez-aitortu” batean desagertzeko aukera?

Hori al litzateke aipatzen dituzun independentziaren prezio edo galaratako bat? Zer esanik ez, euskalduna “desagertu” beharraz ari naizenean probokazio moduko bat ere bada. Baina bai, pentsatu nahi dut arestian azaldutakoarekin hobeto ulertuko dela euskaldunak “desagertu” egin behar duela esatean aditzera eman nahi dudana. “Desagertzeak” esan nahi du identitate subordinatua izateari utzi eta zertan azpimarratu beharrik ez dagoen identitate baten jabe izatera heltzea. Bestela esanda, estatua lortzearekin euskalduna “desagertu” egiten da eta Euskal Herria izena hartuko duen munduko zati honetan

estatuak demokraziaren kudeaketa suspertuko du; kudeaketa justuago bat eginez, hain zuzen ere, askatasunean, justizian eta berdintasunean oinarritua egongo dena.

Independentziak, baina, baditu beste prezio batzuk ere, azkena militantea. Zergatik zaizu interresgarria aipatu prezioen inguruan ohartaraztea? Garrantzitsua zait independentziaren truke ordaindu behar den prezioaz hitz egitea. Adibidez, estatuak aurrez aipatu partikular guztiak bideratu eta bermatu beharko ditu, noski, baina askoz ere joera utopiko gutxiagoko beste funtzio batzuk ere bete beharko ditu. Dena den, Jon Jimenez editorea eskertu beharko duzue gai

horretaz ez naizelako gehiago luzatu. Independentziaren aldeko militanteek ordaindu behar duten azken prezioa asmatzea oso erraza da. Eduardo Apodakak “Identitate eta Anomalia” liburuan azaltzen duenez, bi joera daude subjektibitate politikoak antzemateko: konstruktibismoa (identitatea eraiki egiten da) eta primordialismoa (identitatea da eta kito). Ikusi ditugu zeintzuk diren primordialismoaren akats nagusiak, baina, ikusi dugu, era berean, konstruktibismoak ez dituela galdera guztien erantzunak. Dena dela, iruditzen zait independentziaren subjektua independentziaren prozesua garatuz joan ahala eraikitzen den heinean, independentziaren lorpenak berak ematen duela adi-

«Ezberdintasun kulturala azpimarratzetik berdintasun politikoa aldarrikatzera igaro behar dugu; independentzia lortzeko diskurtso demokratikoaren unibertsaltasuna beharrezkoa da»

«Aldarrikatzen dugun estatuaren azken asmoa denontzat babestua dagoen berdintasun politikoa izan beharrean nazio bakar baten diferentzia kulturala babestea bada, emanda dago desastrerako errezeta»

tzera subjektu politiko horren amaiera. Hori da ordaindu behar den azken prezioa, ez besterik; independentziak subjektu independentista hiltzen du. Eta hala izan bedi.

Independentzia, zertarako, beraz? Erantzuna Ane Larrinagak “Berria” egunkarian “Euskal Estatuaz” izenarekin idatzitako iritzi zutabeak ematen digu, batez ere azken paragrafoan esaten dituenekin. Larrinagak EHUKo Parte Hartuz ikerkuntza taldeak (Ipar Hegoa Fundazioaren laguntzarekin) Euskal Estatuari buruz eginko ikerketa baten emaitzak eskaintzen dizkigu. Estatua lurralde jakin batean eraikitzen den egitura politikoa dela esaten

digu, eta, horrela izatean, inkestan parte hartu dutenek estatu berri baten zergatia, zure “zertarako” hori, herritarren helburuak eta itxaropenak asetzeko dela diote. Azterketak, bestalde –eta lurraldez lurralde aldetak badi-tu ere– independentziaren alde edo kontra egotea –gaur arte nahiko iritzi finkoa izan dena– gero eta aldakorragoa dela erakusten du.

Eta honakoa da gehien harritu ninduen. Hitzez hitz errepikatuko ditut Larrinagak esan zituenak: «Euskal Estatuaren kontrako jarrera erakutsi duten inkestatuak prest leudeke aldatzeko, eta, beraz, Euskal Estatuari baietza emateko, gaur egun Espainian edo Frantzian eskaintzen direnak baino gizarte politika hobeak edo demokrazia gehiago ziurtatuko balira. Hala dio ezetza eman duen ia erdiak. Neurri txikiagoan, beste herritar multzo handi bat ere –%40– gertu dago aldatzeko, oraingoa baino egoera ekonomiko hobeak edo Europar Batasunaren barruan jarraituko dela ziurtatuko balitz. Alderantzizko norabidean, Euskal Estatuaren aldeko botoa eman duen jendea prest legoke iritziz kanbiatzeko eta Euskal Estatuari ezetza emateko, batez ere, euskararen alde nahikoa ez dela egin pentsatuko balu. Aldeko aukera egin dutenen bi here-nak horixe diote. Neurri apalagoan, estatu berriak ez balitu ziurtatuko gizarte politika eraginkorragoak, Europar Batasunaren barruan jarraitzea eta egoera ekonomikoa hobetzea, %30-40 inguruk aldatuko luke botoa ezetzerako». Euskaldungoaren estatu independentearekiko mesfidantza orokorrak zer pentsatua ematen du. Baina, oro har, inkestaren emaitzak aipagarriak dira, “Independentzia helburu” liburuaren zenbait intuizio orokor baieztatzeaz gain independentzia “zertarako” horren erantzun zehatzak ematen dizkigulako: Europaren baitan estatu independente bilakatzeko demokrazian sakondu eta orain dagoena baino ongizate hobeak eta gizarte politika eraginkorragoak garatzeko gauza garesti fro-gatu beharko dugu.

INFO

IRRATIA

ENTZUTEKOA DA KONTATZEKO GAUDE

10
URTE

DONOSTIA 99,2
TOLOSALDEA 97,7
GOIERRI 106,7
BERGARA 100,2

ARRASATE 106,1
UROLA 107,7
KOSTA 107,1
BILBO 102,3

DURANGALDEA 100,7
OTXANDIO 90,4
IRUÑERRIA 106,7
GASTEIZ-LAUTADA 103,8

INFO

IRRATIA

GAZTETXE TOPAKETAK

Asanblearismoa eta alternatibak, gaztetxe eta gazte asanbladek bidea egiten jarrai dezaten

 JENDARTEA / Aimar Etxeberria Korta

250 gazte asanblearismoaz eta alternatibez hitz egiten. Hori da Oñatiko Antixena gaztetxean iragan asteburuan ospatu ziren gaztetxe eta gazte asanbladen arteko topaketek utzitako irudia. Eztabaidek, baina, helburu jakin bat zuten: etorkizuneko bidea jorratzen jarraitzeko gaztetxe eta gazte asanbladak tresnaz hornitzea.

Oñati izan zuten topaleku iragan asteburuan Euskal Herrian zeharreko gaztetxe eta gazte asanbladetako kideek, bertan ospatu baitziren Euskal Herriko gaztetxe eta gazte asanbladen arteko topaketak. Hiru egunez, asanblearismoa eta alternatibak oinarri hartuta hainbat eztabaida, tailer, hitzaldi eta abarrez gozatzeko aukera izan zuten Antixena gaztetxera gerturatu ziren gazteek. Aipatu gaztetxeko kidea da Xabier Etxebarria, eta berarekin hitz egin du GAUR8k topaketon nondik norako nagusien berri izateko.

Azaldu du Etxebarriak gaztetxe eta gazte asanbladen arteko topaketena iaztik datorren kontua dela. Laudion egin ziren iragan urtean, gaztetxe eta gazte asanblada ezberdinen errealitatea jaso asmoz egin nahi zuten dokumental baten harira. «Dokumentalaren grabaketa lanak errazteko, gaztetxe eta asanbladan antolatuta zeuden gazteak Laudion elkartzea erabaki zuten», azaldu du. Urte batzuk ziren jada topaketarik egiten ez zela, eta dozenaka lagunek egin zuten bat bertan. Topaketak, baina, ondorio garbirik gabe amaitu zituzten; ekimenari jarraipena ematea soilik adostu zuten.

Oñatiko gazteak izan ziren, zentzu horretan, zezenari adarretatik heldu ziotenak. Ikasturte berria hastearekin batera, topaketen gaia jarri zuten mahai gainean iragan urtean Laudion izan zirenetako batzuek. «Asan-

bladan planteatu genuen, eta begi onez ikusi zen proposamena. Esan daiteke Oñatiko gaztetxearen iniziatiba izan zela, eta lortu dugu beste urtebetez egitea topaketak», azpimarratu du.

ASANBLEARISMOA ETA ALTERNATIBAK
Behin asanbladan topaketak egitea onartuta, euren erabakia publikoki adieraztea erabaki zuten Antixenako kideek. Erabakiari jarraiki, euren asmoen berri eman eta topaketak elkarlanean antolatzeke deia luzatu zuten, bilera sorta bati ekinez; Durangoko gaztetxeko kideekin bildu ziren, gaztetxe eta gazte asanblada ezberdinetako helbide elektronikoak biltzeari ekin zioten, eskualdeko gaztetxe ezberdinetako kideekin jarri ziren kontaktuan... «Egin genituen kontaktuetan erantzun positiboak jaso genituela ikusita, Durangoko Azokaren harira bilera zabal baterako deia luzatu genuen. Dozena bat gaztetxetako kideak bildu ginen bertan, eta topaketen eduki nagusia izango zena zehaztu genuen. Hala, topaketetako eztabaida nagusiko bi puntu garrantzitsuenak planteatu genituen: asanblearismoa eta alternatibak», azaldu du Etxebarriak.

Bilera batekin nahikoa ez eta bigarren bat egin beharrean suertatu ziren, topaketak egin aurretiko aurre-lan guztiak modu egokian egiteko. Urtarrilaren 9an egin zuten aipatu bigarren bilera, eta 50 pertsonatik gora elkartu ziren bertan. «Bi bilera hauek egin aurretik, baina, Laudioko gaztetxeko kideekin hitz eginak ginen iragan urteko espe-

300 gazte inguru elkartu ziren iragan asteburuan Oñatin. Hitzaldi, tailer, kontzertu eta abarrekin gaztetxe eta gazte asanbladen osasunak modu onean jarraitzen duela erakutsi zuten.
TOPATU.EUS

rientziaren berri izan eta akats berak ez errepikatzeko. Audio-koaren ostean atera zuten ondorio nagusia izan zen gaztetxe edo asanblada bakoitzaren egoeraz hitz egitera mugatu zirela. Hori jakinik, bakoitzaren osasuna aztertzeraino baino gaztetxeok etorkizunera begirako tresnaz janztera bideratutako topaketak egitea erabaki genuen», adierazi du. Aipatu erabakiari erantzunez erabaki zuten topaketak asanblearismoaren eta alternatiben artean banatzea.

Hasierako asmoen baitan kokatzen zen ere erabaki edo lan ildo zehatz batzuk izatea topaketak amaitzean, «baina parte hartze kopuruak eta eztabaiden nondik norakoek ez ziguten halakorik baimendu. Horrek ez du esan nahi –jarraitu du– aurrera begirako erabakirik hartu ez dugunik: topaketek jarraipena izan dezaten bilera deialdi bat egin dago jada, ondorioei heldu eta horiek bideratzeko».

Hasieran adierazi bezala, hiru egun egin zituzten elkarrekin Euskal Herriko hamaika txokotatik Oñatira bertaratu ziren gazteek. Ostiral arratsaldea, batez ere, edukiak jasotzera bide-

ratu zuten, betiere asanblearismoa eta alternatibak oinarri hartuta. Hala, OihuK Bilboko emakume feministek okupatutako guneko eta «Gure kabuz ala hil» dokumentaleko kideak izan zituzten gonbidatu, euren proiektuen berri izan zezaten. Ondoren, Gasteizko gaztetxearen historia jasotzen zuen dokumentala proiektatu zuten, eta eguna kontzertu lasai batzuekin amaitu zuten.

Larunbat goiza, berriz, eztabaidan eman zuten; batzuk asanblearismoaz, besteak alternatibez. Guztiak bildu eta plenario handi bat egin asmo zuten, baina ezinezko egin zitzairen, eztabaidek oso bide ezberdinak hartu zituztelako. Bazkaldu ostean hiru tailer izan zituzten, hirurak aldi berean garatuak; jendeak batean edo bestean banatu behar izan zuen. «Erresistentzia tailer» bezala definitu zituzten, eta, hala, erresistentzia fisikoaz, juridikoaz eta komunikatiboaz aritu ziren. Horretarako Julio Villanuevaren –erresistentzia fisikoa–, Donostiako Okupazio Bulegoaren –juridikoa– eta Lander Arbelaiz kazetariaren –komunikatiboa– ekar-

penak jaso zituzten. Tailerrak amaitzean manifestazioa egin zuten Oñatiko kaleetan, «musikulu apur bat atera eta jendea motibatzeke». Eta musika jaialdi batekin eman zioten amaiera egunari. Igandea, berriz, guztia txukundu eta azken balorazio bat egiteko utzi zuten.

HARREMANAK SARETU

«Orokorrean, jendea oso gustura irten zen topaketetatik. Egin ziren eztabaidek freskotasuna izan zuten; lortu genuen norberaren eguneroko errutinak atera eta beste herrietako errealitateak ezagutzea», nabarmendu du Antixena gaztetxeko kideak. Parte hartzea ere oso altua izan

Kolektibo eta pertsona ezberdinen ekarpenak izan dituzte hitzaldi eta tailer ezberdinetan: «Gure kabuz ala hil», OihuK, Julio Villanueva, Lander Arbelaiz, Donostiako Okupazio Bulegoa...

Gaztetxe eta gazte asanbladen arteko harremanak saretuz emango diote jarraipena topaketo. Bide horretan beste bilera deialdi bat ere egin dute jada: apirilaren 9an, Gasteizen

zela azpimarratu du: «Asteburu osoan zehar 300 pertsonaren bueltan igaroko ziren hemen-dik, eta eztabaidetan 250 bat izango ginen. Topaketak antolatzen hasi ginenean 150 pertsonako parte hartzearen helburua jarri genion geure buruari. Gero, baina, jakin genuen ezker abertzaleak espetxeetara martxak antolatu zituela asteburu berean... Topaketak ‘salbatzea’ nahikoa izango zela pentsatu genuen orduan». Parte hartzea presentziala izateaz gain, aktiboa ere izan zela gaineratu du, «talde txikitan banatzeak asko lagundu zuen horretan».

Aurrera begira jarritz, aurreratu du helburua gaztetxe eta gazte asanbladen arteko harremanak saretzen jarraitzea dela. Bilera deialdi bat ere egin dute jada: apirilaren 9an, Gasteizen. Helburua Euskal Herrian zeharreko eskualde guztietako ordezkariak biltzea da. Aipatu bilera balizko topaketa berri batzuen abiapuntua baino ez litzateke.

Orokorrean hitz eginda, antzematen du Etxebarriak gaztetxe eta gazte asanbladen baitan ematen ari den nolabaiteko garapena. «Alternatibak garatzeari ematen zaio, batez ere, garrantzi berezia. Gaur arte gaztetxe eta gazte asanbladen jardunaren erdigunean aisialdia egon den bezala, gaurtik aurrera alternatibak garatzeari ere tamaina bereko garrantzia emateko nahia antzematen da, aisialdia albo batera utzi edo gutxietsi gabe betiere. Modu horretan, bizitzaren bestelako eremuetan ere eragiteko aukera lukete gaztetxe eta gazte asanbladek», azpimarratu du.

Jakitun da, baina, gaztetxe edo gazte asanblada bakoitzak bere errealitatea bizi duela –Tolosan gaztetxerik gabe geratu dira; Iruñea eta Baionan, berriz, lortu berri dute–, nahiz eta dioten badela guztiak partekatzen duten elementu bat: kapital humanoa. «Gaztetxe edo gazte asanblada bat dagoen herri bakoitzean dago gazteria antolatu bat, konprometitutakoa eta jarrera kritikoa duena. Hori sekulako kapital humanoa da», adierazi du.

Aurrealdeko danbor handia Baionan lortu zuten. Lourdes, bere ama eta seme-alaba txikiak autoan sartzen ez zirela itzuli ziren etxera.

Gorka RUBIO | ARGAZKI PRESS

infraganti KOTE LOIDI ETA LOURDES YARZA

Nerabe bat besterik ez zela hasi zuen Kote Loidik bere musika tresnen bilduma. Txirula bat eskuratu zuen eta mota horretako tresnak lortuko zituela erabaki zuen. Lourdes Yarza ezagutu zuenean afizio hori are handiagoa bilakatu zen eta biek batera munduko musika trenak bilatzeari ekin zioten. Jada 4.200 dituzte.

Ceutan egotea Afrikan egotea baldin bada, bada, bai, Afrikan egon gara», esan zigun Jose Luis Kote Loidik txantxetan danbor afrikarrez jositako Irungo biltegian. Afrikan barneratu ez badira ere, zalan-tzarik ez Jose Luisek eta Lourdes Yarza bere bikotekideak asko bidaiatu behar izan dutela mundu osoko 4.200 musika tresnen bilduma osatzeko. «Txikitan paga ematen zidatenean musika exotikoetako diskoetan gatzatzen

nuen dirua. Musika horretaz maitemindu nintzen», kontatu zigun Loidik. Dantza talde batean aritzen zen eta taldearekin Pirinioetara egindako bidaia batean txirula errumaniar bat lortu zuen tabako pakete baten truke. Bere lehen txirula, bizitza osoko afizio bati ateak zabaltzeko lehenean musika tresna.

Txirula bilduma osatu zuen lehenengo, baina, Lourdes Yarza ezagutu zuenean, bien artean afizioa pasio bilakatu zuten eta aurkitzen zituzten musika tresna tradizionalak pilatzen hasi

ziren. «Azken hamar urteotan Internet oso baliagarria izan zaigu. Hala ere, jarraitzen dugu azoketara joaten. Askotan ehunka kilometro egiten ditugu ezertarako, eta, beste batzuetan, aldiz, gauza asko aurkitzen ditugu eta ez gara autoan kabitzen», kontatu zigun emakumeak umoretsu.

Kolekzionista hauen zat gero eta zailagoa da piezak eskuratzea. «Beti esaten dugu zortea dugula aspaldian hasi ginelako. Orain prezioak altuagoak dira, eta, gainera, tresna hauetako as-

ko jada ez dira egiten», azaldu zuen Yarzak. Bilduman, adibidez, badute bolizko tronpa bat elefante haginekin egindakoa; gaur egun, debekatuta dago horrelako piezak egitea.

Tresnaz betetako biltegian badituzte danborrak, biolinak, panderoak, txirulak, argimutalak... Argimutalak? «Batzuetan saltzaileek ere ez dakite zer ari diren saltzen –aipatu zuen Lourdesek barrezka–. Bi piezok kandelabroak izango balira bezala erosi genituen eta XVIII. mendeko tronpa txinatarrak dira!».

Bilduma osatzen eman dituzten urteetan musika tresna bezainbeste pasadizo pilatu dituzte. Barrez gogoratu zuen Lourdesek behin Bordenetik bueltan gertatu zitzaiena. 1,83 metro neurtzen dituen danbor luze bat erosi zuten eta plastikoan bilduta zeramaten. Hilotz bat zirudien. Bada, egun horretan Luis Roldan atxilotu zuten eta mugan guardia zibilak zeuden. Gelditu egin zituzten, eta, danbor bat zela azaltzean, muturra okertu eta pasatzen utzi zituzten. Roldan izena jarri zioten danborrari. Beste batean, jak laruz egindako danbor handi bat erosi nahi izan zuten, baina saltzaileak oso prezio altua jarri zuen; azkenean, perkusionista batek erosi zuen. Hortik urte batzuetara jatorrizko saltzaileak deitu zien esanez jabeak salgai zuela, oso prezio onean gainera. «Ez omen zuen erabiltzen eta gainetik kendu nahi zuen», azaldu zuen Kotek.

Baina beti ez dute hain zorte ona izan. «Madrilen musika denda batetik pasatu ginen eta musika tresna bat ikusi genuen, baina denda itxita zegoen. Hurrengo egunean zabaldu eta gutxira joan ginen, eta sartzerakoan gizon bat atera zen. Tresna erosi nahi genuela esatean, dendaria harritu egin zen; esan zigun hogeitaz urtean inork ez zuela horri buruz galdetu, baina hain justu gure aurretik etorri zen gizonak erosi zuela!», kontatu zuen Loidik.

Musika tresnen atzetik ibiltzen dira ahal duten moduan. Biak lanean ari dira, eta, beraz, denbora librean dutenean aritzen dira biltegian eta tresna berriak bilatzen. Behin Portugaletera Errumaniako talde bat etorri zen eta beraiekin marinba batzuk erosiko zizkietela adostu zuten. «Ia 03.00ak arte egon ginen han, eta hurrengo egunean 06.00etan altxatu beharra genuen lanera joateko!», gogoratu zuen Lourdesek. Kotek azaldu zigunez, musikariek instrumentuei agur esan nahi zieten, eta, hala, kontzertu pribatu bat eskaini zieten. «Denak elkartu eta jotzen hasi ziren. Beraiek negarrez, gu negarrez...».

Harritzekoa da bikote honek inoiz bisitatu ez dituzten kulturaren inguruan zenbat gauza da-kizkien. Musika tresna bat lortzen dutenean saiatzen dira horren inguruko informazioa lortzen; nongoa den, zein garaitakoa, zertarako erabiltzen den, zerekin egindako dagoen...

Ikasi dute musika tresnarik landu eta politenak Afrikakoak direla, Asiakoak adimentsuenak, Ozeaniakoak eta Amerikakoak sinpleenak, eta Europakoak perfektuenak. «Aipatu dugu Asiakoak adimentsuenak direla. Bada, begira, hau pika-biolina da –zioen Loidik oinarria zuen biolina eskuetan–. European biolina instrumentua finkatuz eta arkua mugituz jotzen da. Asian, berriz, hankan jartzen dute eta arkua finko mantenduz instrumentua mugitzen dute».

Livika da, agian, bilduma oso ko piezarik eskusiboena. «Horrelako bi daude Estatu espaino-lean», esan zuen Loidik. Livika Papua Ginea Berriko Irlanda Berrira uhartean soilik jotzen den egurrezko pieza bat da. Hiru zulo ditu eta eskuetan erretxina emanez hiru nota ateratzen dira. «Musikologo frantses talde bat etorri zen ikustera eta beste batean ebanista batekin etorri ziren kopia bat egin zezan. Baina esan ziguten ez zutela soinua ateratzerik lortu», adierazi zuen Kotek.

Beste tresna bitxi ugari ere badituzte. Egurrezko txilibitu ugari dituzte kaxa batean gordeta. Horieta bat Malaysiako artxipelagoko Timor uhartekoa da. Bertan nekazariak zaldi asko dituzte eta zaldi bakoitzeko txilibitu bat erabiltzen dute, animaliek soinua ezagutzen dutelako eta deitzean etorri egiten direlako. Markodun danborren atalean –panderoak– erraketa formako bat dute. Japoniakoa da eta manifestariak erabiltzen dute zalaparta sortzeko. Egia esan, sekulako burrunba egiten du kolpatzerakoan... Vietnamgo Sheng txirula ere erakutsi zigun Kotek; organo baten soinua egiten du.

Indiako XIX. mendeko txinxirrin batzuk ere badituzte. Animalia formak dituzte eta oi-

Bilduman askotariko musika tresnak dituzte. Gorka RUBIO | Argazki PRESS

narrian erliebe bat. «Garai hartan oinutsik ibiltzen ziren eta zikinkeria garbitzera joatean erabiltzen zuten emakumeek», esan zuten. Gizonezkoei bainatzen ari zirela iragartzeko omen zen txintxirrina, haiek kuxkuxeatzera ez gerturatzeko...

Piezok txikiak badira, arrail-danborrak biltegian dituzten tresnarik handienetarikoa dira. «Afrikan eta Asian komunikatzeko erabiltzen dituzte. Elizetako kanpaiak bezala, herritarrei hileta, jaiotza eta gauza garrantzitsuen berri emateko erabiltzen dituzte», azaldu zuen Yarzak. Mota horretako danbor txiki eta landuagoak ere badituzte. Horiak xamanek erabiltzen dituzte. Herritarrek zergatik dauden gaixo galdetzen dute eta xamanak danborra jotzen du honek duen figurak duen sudur luzearekin sentsazioak Jain-

koari bidaltzeko. Ondoren, Jainkoak arazoari konponbidea ematen dio eta figurak belarri zabalekin entzun du Jainkoaren hitza xamanari jakinarazteko.

Materialei dagokionez, egurra da kultura guztietan gehien erabiltzen dena, baina arretaz begiratzu aniztasun handia dago, kultura bakoitza naturak emandakoaz baliatzen delako. Polinesiar, esaterako, karakolak, maskorrak edota kokoak erabiltzen dituzte. Azal mota desberdinak ere erabiltzen dira danborrak egiterako garaian: katuarena, txakurrarena, elefantearena, antilopearena, bufaloarena, narrastiena, gizakiena... bai, gizakiena ere bai.

Himalaia mendien inguruan egindako hareazko erloju formako danborrak dituzte. Bi garrezurrek osatzen dute egitura, bata emakumearena eta bestea

Protestanteak sami herriaren lurretara iristean danborrak suntsitu egin zituzten. Daniar batek batzuk eramane zituen museo batera, baina sute batek guztiak erre zituen

Indonesiako Alor uhartean emakumeen dotea brontzez egindako danbor handiekin ordaintzen zuten, material hori oso garestia zelako

tak antolatzeko. Azkena Zumarragako Zelai Aristi aretoan izan da. «Hemen dena pilatuta dago, baina, han, areto zuri horretan, argi horrekin, guk ere ez genuen sinesten musika tresna hauek gureak zirenik!», onartu zuten. Erakusketak muntatzen dituztenean zertxobait kobratzen dute, beraientzat tresna berriak erostea eta gordetzea kostu handia delako. Hala ere, uste dute ez dela bildumak duen balioa nahikoa baloratzen eta pena ematen die Euskal Herritik kanpo arrakasta gehiago izatea hemen bertan baino.

Orain artean 115 erakusketa prestatu dituzte 1992tik geroztik, eta ez dute bakar bat ere errepikatu. Donostiako Musika Hamabostaldian izan ziren 2002an, Kursaal jauregian, eta Gipuzkoako hiriburua musikari hain loturik izanik pentsatu zuten 2016ko Europako Kultura Hiriburutzako egitarauan parte har zezaketela. 2012ko maiatzean bidali zuten parte hartzeko eskaera, baina hiru urtez ez zuten inolako erantzunik jaso. 2015ean, azkenik, esan zieten berandu zela proposamenak egiteko. Pena eman zion bikoteari. «Europako 700 musika tresna tradizional baino gehiago ditugu. Beste hiriburua Wroclaw izanik Poloniako hainbat instrumentu ere baditugu. Gauza txukun bat egin genezakeen», esan zigun Lourdesek penatuta.

Kulturan murrizketa ugari egin direnez uste dute zaila dela euren piezak gordetzeko, eta, bide batez, erakusteko, areto bat lortzea, baina itxaropena badute. «Eskerrak ilusioa dugun, bestela ez luke pena mereziko honen guztiarekin jarraitzea!». Bitartean euren webgunea (www.musicaparaver.org) txukuntzen emango dute denbora, euskarazko bertsioa hobetzen. •

Nagore Belastegi Martin

gizonarena, biak ala biak heriotza bortitza izandakoak. Gizaki azala jartzen zieten ondoren garrezurrei. «Lagun bati erakutsi nion, eta, gizakiaren azalez eginda zegoela esan nioenean, askatu egin zuen; lurrera iristear zegoela harrapatu nuen!», esan zuen Kotek kezka aurpegia jarritz. Femurrez egindako txirulak ere badituzte, baita haurren gorpuzkiekin egindakoak ere, baina azken horiek ez dituzte gustuko pena ematen dielako.

Zaila da biltegian dituzten milaka musika tresnak aipatzea, hainbeste denboraren ostean museo askok baina bilduma politagoa osatzea lortu dutelako. Jabeak beraiek diren eta afizio honekin jarraitzeko sasoia galtzean seme-alabei utziko dizkieten arren, pozik elkarbanatzen dituzte euren jakintzak guztiekin. Beti daude prest erakuske-

BEHATXUL[📷]TIK

Juantxo EGAÑA

LUIS ZIARRUSTA

DUELA BERROGEI URTEKO MARTXOAREN 3A, GASTEIZEN

1976ko martxoaren 3an bost langile hil ziren eta ehundik gora zauritu Poliziaren tiroen ondorioz, Gasteizko San Frantzisko eliza jendez hustu zutenean. Greba orokorreko eguna zen eta elizan asanblada bat zegoen deituta arratsaldeko bostetan. Luis Ziarrusta argazkilari gasteiztarrek 21 urte zituen eta "El Correo" egunkarian lan egiten zuen. Arratsaldeko laurak ziren eta Poliziak erabat hartuak zituen elizaren inguruak. Ziarrusta inguruko etxebizitza batean zegoen eta leihotik hartu zuen nola kentzen zuen Poliziak barrikada bat. Egunean zehar egindako argazkiak ahalik eta azkarren errebelatu eta egunkariaren egoitzara helarazteko, berak eramane zituen Bilboraino. Gasteiz barrikadek hartuta zegoen eta bi ordu kostatu zitzaion ateratzea. Bereak izan ziren argia ikusi zuten lehen argazkiak, hurrengo egunean "El Correo"-n argitaratu baitziren. Martxoaren 5ean, berriz, nazioarteko komunikabide garrantzitsuenetan argitaratu zituzten bere argazkiak, "El Correo"-k Europa Press agentziari saldu baitzizkion egilearen baimenik gabe.